

The Human Being in Steve Toltz's Postmodernist Novel *A Fraction of the Whole*

Fatemeh Sultani^{1*} Mohammad Nasir¹

1. Arak, Arak University, Iran
2. Lahore, University of the Punjab, Pakistan

DOI: [10.22080/rjls.2025.27441.1487](https://doi.org/10.22080/rjls.2025.27441.1487)

Abstract

Each literary movement offers a distinct perspective on the world and on humanity. One way of understanding fiction is to comprehend and determine the position of the human being within it. The term *postmodernism* emerged alongside the increasing complexity and bewilderment of life; correspondingly, the novel also assumed more complex forms and structures, giving rise to works marked by ambiguity, disorientation, and uncertainty. This study seeks, through a descriptive–analytical method, to examine and analyze the characteristics of the human being in the postmodernist novel *A Fraction of the Whole* by the Australian author Steve Toltz in order to answer the following questions: What are the most important characteristics of the modern (postmodern) human being in *A Fraction of the Whole*? Which factors contribute to the reinforcement and stabilization of these characteristics in the postmodernist novel *A Fraction of the Whole*? Findings suggest that the human being portrayed in *A Fraction of the Whole* is one who suffers from an identity crisis, whose life is governed by fate, who is isolated and socially withdrawn, pessimistic, disturbed, and anxious. This condition reflects the paranoid anxieties of contemporary human beings, who are suspicious of the stability and durability of human relationships, social security, and any form of confinement to a fixed place or a stable identity.

Keywords: Postmodern human being; *A Fraction of the Whole*; Postmodern fictional character; Steve Toltz.

Introduction

Providing a single, unified definition of postmodernism is difficult. Critics such as Lawrence Cahoon in *From Modernism to Postmodernism* (2006: 14), Glenn Ward (2004: 14), Jean-François Lyotard (2005: 20), and Michel Foucault (Nozari, 2001: 208) have all acknowledged the difficulty of defining postmodernism. However, according to an encyclopedic definition, “the postmodern refers to a complex set of reactions to modern philosophy and its presuppositions. Postmodern philosophy is fundamentally opposed to foundationalism, essentialism, and realism” (Nozari, 2009: 29).

Unlike modernists, who believe that reality is the human experience of subjectivity—what occurs in the mind—postmodernists argue that the deeper layers of the human psyche cannot be defined. The reason for the indefinability of the unconscious world is that “the unconscious itself is formed through the element of language and possesses a multiple identity” (Nojumian, 2005: 10).

The scope of postmodernism extends across various disciplines and fields such as art, architecture, film, literature, sociology, communication, fashion, and technology (Kliges, 2001: 373). However, one of the most important arenas of postmodern

* Associate Professor, Department of Persian Language and Literature, Arak University. Corresponding author, email: f-sultani@araku.ac.ir

experience is literature: “Postmodernism was not invented by literary critics, but literature can certainly be regarded as one of the most important laboratories of the postmodern” (Connor, 2015: 99). The most extensive experiments in postmodernism can be found in narrative literature, perhaps because the pioneers of postmodernism were largely active in the field of fiction writing.

In this study, the psychological traits and characteristics of the postmodern human being in *A Fraction of the Whole* will be analyzed and examined. This postmodernist novel is among the most widely read novels. Since the identities of Marty and Jasper—the two central and principal characters of the novel—are closely intertwined, as they share common behavioral traits, this study focuses on these two characters to uncover the characteristics of the human being depicted in the novel. Regarding the necessity of this research, attention to the components of postmodernist narratives helps readers better understand these works and gain deeper insight into the cultural and social contexts in which they were produced.

Research Questions and Methodology

This research is based on library studies and is conducted using a descriptive–analytical approach. This study seeks to answer the following questions:

- What are the most important characteristics of the modern human being in the postmodernist novel *A Fraction of the Whole*?
- What factors influence the reinforcement and stabilization of these characteristics in the characters of this novel?

Findings and Conclusion

The novel *A Fraction of the Whole* revolves more around its characters than around plot and addresses various themes such as life, death, love, family, loneliness, immortality, ugliness, corruption, and meaning—concerns that are central to the real lives of many human beings. To examine the characteristics of the human being in *A Fraction of the Whole*, the lives of Marty and his son Jasper, the two central characters of the novel whose complex and winding relationship drives the narrative forward, were studied.

Given the postmodern narrative’s focus on the inner states of characters and the privileging of these states over their actions, the novel emphasizes the inner lives of its characters in order to reveal human characteristics. Loss of identity, the dominance of fate, loneliness and isolation, doubt and pessimism, and existential fear and anxiety are among the defining features of the postmodern human being in *A Fraction of the Whole*. In postmodern narratives such as *A Fraction of the Whole*, identity loss is a product of the postmodern world, and characters lack a unified and stable identity. Identity in this novel enters a state of crisis due to individualism and a rupture from collective institutions. Marty, as portrayed in the novel, is an anti-hero who is fully aware of his own limitations and, without demonstrating agency, considers himself a plaything of unforeseen events and fate. This aligns with the orientation of the postmodern human being, whose world is saturated with doubt, uncertainty, and indeterminacy. The human being in *A Fraction of the Whole* is disillusioned, wounded, and isolated. The influence of the unconscious mind, childhood experiences, the dominance of guilt, and the resulting depression are factors that reinforce these traits in the characters. Doubt permeates all aspects of life, accompanied by a pessimistic worldview and the prevalence of fear and anxiety in the main characters of the novel—depicting the true face of the human being doomed to live in the postmodern era.

Since the crisis of identity and the subsequent attempt to reclaim “identity” constitute one of the main foundations of *A Fraction of the Whole*, it is recommended that this personal and psychological dimension of the novel be examined and analyzed independently by interested researchers.

Shayegan, Daryush. 2001. *New Enchantment: Fragmented Identity and Nomadic Thought*. 2nd ed. Tehran: Farzan Rooz Research and Publishing.

Toltz, Steve. 2021. *A Fraction of the Whole*. Translated by Peyman Khaksar. 71st printing. Tehran: Cheshmeh.

Ward, Glenn. 2004. *Postmodernism*. Translated by Fakhrranjbari and Abuzar Karami. Tehran: Mahi.

Yazdanjoo, Payam. 2002. *Toward Postmodernism*. Tehran: Markaz.

Yazdanjoo, Payam. 2008. *Postmodern Literature*. 2nd ed. Tehran: Markaz.

انسان در رمان پسامدرنیستی «جزء از کل» اثر استیو تولتز

فاطمه سلطانی^۱

محمد ناصر^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۶/۱۶

DOI: [10.22080/RJLS.2025.27441.1487](https://doi.org/10.22080/RJLS.2025.27441.1487)

چکیده

هر مکتب ادبی نسبت به جهان هستی و انسان، نگاهی متفاوت دارد. یکی از راه‌های درک داستان، فهم و دست یافتن به جایگاه انسان در آن است. اصطلاح «پسامدرنیسم» هم‌زمان با پیچیدگی زیاد و تحیرآور زندگی به وجود آمد و همگام با این ویژگی، رمان نیز شکل و ساختار پیچیده‌تری یافت و رمان‌هایی با فضایی پر از ابهام، سردرگم‌کننده و همراه با عدم قطعیت به وجود آمد. این پژوهش برآن است به روش توصیفی-تحلیلی، ویژگی‌های انسان را در رمان پسامدرنیستی «جزء از کل» اثر «استیو تولتز» نویسنده‌ی استرالیایی تجزیه و تحلیل کند و به این پرسش‌ها پاسخ دهد که مهم‌ترین ویژگی‌های انسان مدرن و عوامل تأثیرگذار در تقویت و تثبیت این ویژگی‌ها در رمان پسامدرنیستی «جزء از کل» کدامند؟ با توجه به دستاورد پژوهش، انسان رمان پسامدرنیستی جزء از کل، کسی است که دچار بحران هویت است، سرنوشت بر حیاتش حاکم است، منزوی و جامعه‌گریز، بدبین و مشوش و مضطرب است. چنین وضعیتی بازتاب اضطراب‌های پارانوایی انسان معاصر است که نسبت به ثبات و دوام روابط انسان‌ها، امنیت در جامعه، محدود شدن به هرگونه مکان یا هویت خاص بدگمان است.

کلیدواژه‌ها: انسان پسامدرن، رمان «جزء از کل»، شخصیت داستان پسامدرن، استیو تولتز.

۱- مقدمه

پسامدرنیسم بخشی از مدرنیسم است و پسامدرنیسم به این معنا، پایان مدرنیسم نیست؛ بلکه وضعیت آغازین آن است و این وضعیت پایدار است. با این وجود اندیشه‌ی پست‌مدرن با بحران مدرنیته و نقد مدرنیته و مبادی آن از جمله عقل‌انگاری و قدس‌زدایی و... آغاز شده است. پسامدرنیسم به منزله‌ی واکنشی در برابر عقلانیت مدرن بود؛ جنبش فکری‌ای که کلیدواژه‌ی آن «عقل» بود و به انسان این امکان را می‌داد تا جهان اطراف خود را بشناسد، جایگاه خود را در این جهان ارتقا بخشد و به حقایق جهان شمول پی ببرد. از نظر پسامدرنیست‌ها، اساساً واقعیت، مقوله‌ای باثبات و پایدار نیست. انسان پسامدرن دیگر داعیه‌ی جزمی، مطلق‌گرا و یکپارچه‌ی انسان مدرن را ندارد. پست‌مدرنیسم، بازتاب پریشانی و اضطراب و چندگانگی انسانی مدرن و پس از آن است که در هنر او تجلی یافته است. از دیدگاه انسان پسامدرن همه‌ی مبانی مستحکم زندگی در دنیای معاصر فروپاشیده است. رمان‌نویس پسامدرن می‌خواهد آشوب‌زدگی و ازهم‌گسیختگی زندگی این انسان را به هنر و ادبیات تسری دهد.

f-sultani@araku.ac.ir

^۱ - دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه اراک، اراک، ایران. (نویسنده‌ی مسؤول) رایانامه:

nasir.persian@pu.edu.pk

^۲ - استاد گروه فارسی، دانشگاه پنجاب لاهور، پاکستان. رایانامه:

براین اساس نوع داستان یکی از مهم‌ترین ظرفیت‌ها برای نشان دادن ویژگی‌های انسان‌هاست و دست یافتن به جایگاه انسان یکی از راه‌های درک داستان است.

۱-۱- بیان مسأله

ارائه‌ی تعریفی واحد از مفهوم پسامدرنیسم دشوار است. منتقدانی نظیر کهن لارنس در کتاب از مدرنیسم تا پست‌مدرنیسم (کهن، ۱۳۸۵: ۱۴)، گلن وارد (وارد، ۱۳۸۳: ۱۴)، ژان فرانسوا لیوتار (لیوتار، ۱۳۸۴: ۲۰)، میشل فوکو (نوذری، ۱۳۸۰: ۲۰۸)؛ همگی به دشواری ارائه‌ی تعریفی از مفهوم پسامدرنیسم اذعان داشته‌اند. باین وجود براساس یک تعریف دایره‌المعارفی «پست‌مدرن به مجموعه‌ی پیچیده‌ای از واکنش‌هایی مربوط می‌شود که در قبال فلسفه‌ی مدرن و پیش‌فرض‌های آن صورت گرفته‌اند. فلسفه پسامدرن اساساً به معارضة با شالوده‌گرایی، ماهیت‌گرایی و رئالیسم پرداخته است. (نوذری، ۱۳۸۸: ۲۹)؛ برخلاف مدرنیست‌ها که معتقدند واقعیت، تجربه‌ی انسانی ذهنیات انسان و آن چیزی است که در ذهن می‌گذرد، به‌زعم پسامدرنیست‌ها لایه‌های زیرین روان آدمی را نمی‌توان تعریف کرد. دلیل تعریف ناپذیر بودن دنیای ناخودآگاه آن است که «دنیای ناخودآگاه خود با عنصر زبان شکل گرفته است و هویت متکثری دارد.» (نجومیان، ۱۳۸۴: ۱۰)

گستره‌ی کاربرد پسامدرن رشته‌ها و حوزه‌های گوناگون نظیر هنر، معماری، فیلم، ادبیات، جامعه‌شناسی، ارتباطات، مد و فناوری را دربر می‌گیرد. (کلیگز، ۱۳۸۰: ۳۷۳)؛ اما یکی از مهم‌ترین عرصه‌های تجربه‌ی پسامدرن ادبیات است: «پسامدرنیسم اختراع منقد ادبی نبود، اما مسلماً می‌توان ادبیات را یکی از مهم‌ترین آزمایشگاه‌های پسامدرن دانست.» (کانر، ۱۳۹۴: ۹۹)؛ بیش‌ترین تجربه‌ها را در عرصه‌ی پسامدرنیسم می‌توان در ادبیات داستانی یافت. دلیل این امر آن است که شاید پیش‌آهنگان ادبیات پست‌مدرن بیش‌و کم در عرصه‌ی داستان‌نویسی فعال بوده‌اند. (نجومیان، ۱۳۸۴: ۳۴)؛ در این پژوهش روحیات و ویژگی‌های انسان پسامدرن در رمان «جزء از کل» اثر «استیو تولتز» نویسنده‌ی استرالیایی تحلیل و بررسی خواهد شد. این رمان پسامدرنیستی به‌عنوان یکی از پرخواننده‌ترین رمان‌ها است و در ایران به چاپ هفتاد و یکم رسید. از آنجا که هویت «مارتی» و «جسپر» دو شخصیت محوری و اصلی رمان به هم پیوند خورده‌است و خصیصه‌های رفتاری مشترکی دارند، در این پژوهش برای کشف ویژگی‌های انسان بر این دو شخصیت در رمان تأکید شده‌است. در باب ضرورت نگارش این پژوهش باید گفت؛ توجه به مؤلفه‌های داستان‌های پسامدرنیستی به خواننده کمک می‌کند تا آن‌ها را بهتر درک کند و بستر و فضای فرهنگی و اجتماعی‌ای را که این آثار در آن‌ها شکل گرفته، بهتر بشناسد.

۱-۲- پرسش‌های پژوهش

این جستار درصدد پاسخ‌گویی به پرسش‌های ذیل است:

۱-۲-۱- مهم‌ترین ویژگی‌های انسان مدرن در رمان پسامدرنیستی «جزء از کل» کدامند؟

۱-۲-۲- چه عواملی در تقویت و تثبیت این ویژگی‌ها در وجود شخصیت‌های این رمان تأثیرگذار

هستند؟

۱-۳- روش پژوهش

این تحقیق براساس مطالعات کتابخانه‌ای و به شیوه توصیفی-تحلیلی انجام شده است.

۱-۴- پیشینه‌ی پژوهش

با توجه به تفحص نویسنده، پژوهش‌های زیادی که از نظر موضوعی مرتبط با جستار حاضر و در حوزه‌ی ادبیات فارسی باشد، نوشته نشده است. تنها مقاله‌ی قابل ذکر، مقاله‌ای است با عنوان «انسان در داستان‌های پست‌مدرن، مطالعه‌ی موردی داستان‌های ابوتراب خسروی» از خجسته و رضایی (۱۳۹۴) که نگارندگان برای تعیین جایگاه انسان، سه کتاب «هاویه»، «سومنات» و کتاب «ویران» را بررسی کرده، ویژگی‌هایی نظیر عدم قطعیت، تناقض آراء، پارانویا، عدم ثبات، گم‌شدگی، تنهایی، تشویش و سرگردانی را معرفی کردند. از نظر آنها انسان جهان داستان ابوتراب خسروی اگرچه منشی کلاسیک دارد، بینشی مدرنیستی و پسامدرنیستی بر او استیلا یافته است.

۲- چارچوب مفهومی پژوهش

اصطلاح «پست‌مدرن» را ژان-فرانسوا لیوتار در سال ۱۹۷۹ میلادی در کتاب «وضعیت پست‌مدرن» وضع کرد. او وضعیت پست‌مدرن را بی‌اعتقادی به فراروایت‌ها توصیف نمود. فراروایت‌ها عبارت است از توضیح بسیط و منسجم یک پدیده‌ی بزرگ. (یزدانجو، ۱۳۸۱: ۲۱۵)؛ این اصطلاح همزمان با پیچیدگی زیاد و تحیرآور زندگی به وجود آمد و همگام با این ویژگی، رمان نیز شکل و ساختار پیچیده‌تری یافت و رمان‌هایی با فضایی پرابهام، سردرگم‌کننده و همراه با عدم قطعیت به وجود آمد. درباره‌ی ویژگی‌هایی ادبیات پسامدرن، برخی منتقدان معتقدند، ادبیات پسامدرن باید سیال بودن زمانه، حاکمیت بازی‌های زبانی گوناگون، تعامل و ایجاد رابطه‌ی خرده‌گفتمان‌های گوناگون، بی‌مرزی و جهانی شدن، زمان و مکان‌زدایی، سهولت ارتباطات، فروریزی ارتباطات من با من، ورود به دنیای ناموده، حقیقی پنداشتن کاراکترهای خیالی، تبدیل هست‌ها به نیست‌ها در دنیای اطلاعات و نیست‌ها به هست‌ها در دنیای ناموده، از میان رفتن مرز حقیقت و غیرحقیقت، خوب و بد، ارزش و غیرارزش را نشان دهد. (ر.ک. یزدانجو: ۱۳۸۷: ۱۱۷ و ۳۰۳؛ وارد، ۱۳۸۳)

۱-۲- شخصیت در رمان پسامدرنیستی: شخصیت در داستان‌های پسامدرنیستی ویژگی‌های منحصر به

فردی دارد. شخصیت‌های رمان پست‌مدرنیست، شخصیت‌هایی گنگ، پیچیده و دارای بحران هویت‌اند که حتی تا پایان داستان، چیز زیادی درمورد آنها نمی‌فهمیم. آنها شخصیت‌هایی تنها، منزوی و درون‌گرا

هستند. شخصیت‌پردازی پسامدرن حمله‌ای به تصور هویت یا تصور خودبودگی ماهوی است که بعد زمانی نمی‌تواند مانعی برای آن باشد، بعدی که این خویشتن را با ناهمگونی خود تهدید می‌کند. آنها شخصیت‌هایی سیال، لغزنده، غیرقابل‌اعتماد با هویت‌های تخیلی هستند و وجودشان در برگزیده‌ی افکار، اعمال و گفتار واقعی و غیرواقعی، رویاگونه و یا کابوس‌وار است که گاهی در صدد گسستن از همه چیز است، به عنوان مثال شخصیت می‌تواند هم فاشیست باشد و هم یک کمونیست افراطی. در ذیل هریک از مؤلفه‌های انسان در داستان‌های پسامدرنیستی معرفی می‌شود:

۱-۱-۲- بی‌هویتی: یکی از مباحث پسامدرنیسم درباره هویت و شیوه‌ی تشکیل آن است. متفکران پسامدرنیسم به واسطه‌ی ایدئولوژی‌های مختلف در قرن بیستم، انسان را به‌عنوان موجودی طبقاتی، ملی، مذهبی هویت بخشیدند. تلقی پست‌مدرنیسم‌ها این است که هویت غیرثابت، متغیر و متحرک است و همواره در رابطه با جریاناتی که ما نماینده یا مخاطبانشان واقع می‌شویم و از طریق نظام‌های فرهنگی که ما را احاطه کرده‌اند، شکل و تغییر شکل می‌پذیرند. انسان پست‌مدرن نه مانند انسان پیشامدرن، شأن و هویت تعیین شده‌ای دارد و نه مانند انسان مدرن دارای هویتی خودآگاه است. از نظر پسامدرن‌ها همان‌طور که سرعت و دامنه‌ی پیچیدگی جوامع مدرن افزایش می‌یابد آن چه نیز هویت خوانده می‌شود، ناپایدارتر و شکننده‌تر می‌شود. پست‌مدرن‌ها نقش آدمی را دستخوش تحول و دگرگونی پیوسته می‌دانند و از این‌رو، ماهیت ثابتی برای آن در نظر نمی‌گیرند. از دید آنان نمی‌توان وحدت و هویت را در مورد انسان اعمال کرد؛ بلکه باید اصل تفاوت و چندگانگی را در تعریف و شناخت انسان منظور کرد. (فرم‌پهنی‌فراهانی، ۱۳۸۳: ۶۸)؛ شخصیت‌پردازی پسامدرن موجب می‌شود که در ساخت و پرداخت شخصیت‌ها، وجود آنها توسط تفاوت و (نه هویت) تعیین شود. (یزدانجو، ۱۳۸۷: ۳۰۳)؛ شخصیت این نوع داستان‌ها با بی‌ثباتی و کثرت‌گرایی مشخص می‌شوند و اساساً شکننده و دچار بحران هویت‌اند.

۲-۱-۲- حاکمیت سرنوشت: یکی از ویژگی‌های مهم انسان در داستان‌های پسامدرنیستی، انفعال و تسلیم‌طلبی او در برابر رخداد‌های زندگی و درحقیقت پذیرش سرنوشت و گردن نهادن به آن است. «شخصیت اصلی رمان پسامدرن نیز همچون شخصیت اصلی رمان مدرن ضدقهرمانی است که برخلاف قهرمان رئالیستی قرن نوزدهم، به ناتوانایی‌های خود وقوف دارد و خود را بازیچه‌ی وقایع نامنتظر زندگی می‌داند و لذا چاره‌ای جز پناه بردن به دنیای درونی خود نمی‌یابد.» (پاینده، ۱۳۸۲: ۱۳)

۲-۱-۳- تنهایی و انزوا: گریمالدی فیلسوف فرانسوی در کتاب «انسان پاره‌پاره» یکی از اصلی‌ترین خصایص انسان پسامدرن را تنهایی و انزوا می‌داند. از نظر او انسان دوران پسامدرن، انسانی است سراسر در نوسان، اضطراب، حیرت، سرگشتگی و کثرت. آیا انسانی با چنین گسست درونی و ناسازگاری پنهانی به‌طورطبیعی می‌تواند با هم نوع خود ارتباط داشته باشد؟ از نظر این فیلسوف و اندیشمند، انسان پاره‌پاره

همان انسان پسامدرن بسیار سازگار با ضروریات سیستم‌های فنی بسیار پرشتاب و درعین حال بسیار بیگانه از خواست عقلانی درونی انسان است، انسانی از نظر فنی بسیار کارآمد و کارساز و از نظر عقلانی بیزار از بحث و استدلال. انسانی که گرچه در مراکز بزرگ شهری و شبکه‌های بسیار مترکم ارتباطی و تولیدی فرو رفته و درهم فشرده و برهم انباشته شده است، اما بسیار تنهاست؛ زیرا با آنکه ارتباط‌هایش از گذشته بیشتر شده، قابلیت فکری و عقلانی‌اش در ارتباط با دیگران پیوسته کمتر و کمتر می‌شود. (گریمالدی، ۱۳۹۴: ۹، ۱۰، ۱۱۹-۱۲۱)

۴-۱-۲- تردید و بدبینی: نظریه‌پردازان پسامدرنیست معتقدند، هیچ استاندارد معین و مشخصی درباره‌ی باورها وجود ندارد و واقعیت امری نسبی است. جهان‌بینی آنها مبتنی بر رد حقایق مطلق و اعتقاد به حقایق محلی مبتنی بر مشاهده است. از نظر آنها باید به هر چیزی شک کرد و هیچ چیز را نباید به تمامی، قالبی و در بست پذیرفت. شک و بدبینی انسان معاصر حاصل باور به نفی، امکان کشف حقیقت و فراتر از آن کشف واقعیت است. برخی اندیشمندان پسامدرنیست نظیر فوکو در انکار واقعیت تا آنجا پیش رفتند که اعلام کردند انسان به پایان عمر خود رسیده است: «انسان اختراعی است که چندان زمانی از ساخته شدنش نمی‌گذرد و به پایان عمر خود نیز نزدیک شده است.» (احمدی، ۱۳۸۵: ۱۱۲)

۵-۱-۲- ترس و اضطراب وجودی: داستان‌های پسامدرن، به شکل‌های گوناگون منعکس‌کننده‌ی اضطراب‌های پارانوایی است. شخصیت‌های اصلی رمان پست‌مدرن، غالباً روان‌رنجور و دچار این توهم‌اند که دیگران برای آزار رساندن به آنان توطئه می‌کنند. نمود عینی دلهره‌ی آنان، بدگمانی مفرطشان به دوام پذیر بودن روابط انسانی است. (پاینده، ۱۳۸۲: ۲۹؛ مستعلی پارسا، ۱۳۸۷: ۱۴۱)؛ بسیاری از نقش‌آفرینان ادبیات داستانی پست‌مدرنیستی خود را در معرض این خطر می‌بینند که از هر حیث در نظام فکری کس دیگری احاطه می‌شوند. «شخصیت اصلی رمان پست‌مدرنیستی گه‌گاه تصور می‌کند - و تا حدی هم محق است - که سخت در یک دسیسه گرفتار شده است.» (پاینده، ۱۳۸۳: ۱۰۱)؛ به نظر می‌رسد پارانوایی شخصیت‌های یاد شده، بازنمایی و تقلید غیرمستقیمی است از حال و هوای هراس و سوءظنی که در تمام دوره‌ی جنگ سرد مستولی بود. به بیانی دیگر داستان پسامدرنیستی به شکل‌های گوناگون منعکس‌کننده‌ی اضطراب‌های پارانوایی انسان معاصر است. برخی از این اضطراب‌ها عبارتند از: بدگمانی به ثبات و دوام روابط انسان‌ها، بدگمانی به محدود شدن به هر گونه مکان یا هویت خاص و باور به این که جامعه در پی آزار رساندن به فرد است و تشدید طرح‌ریزی‌های فردی برای مقابله با توطئه‌های دیگران.

۲-۲- استیو تولتز و رمان جزء از کل

«جزء از کل» اولین رمان «استیو تولتز»^۳ نویسنده‌ی استرالیایی است. او در ۱۹۷۲ در سیدنی متولد شده است. تولتز غیر از این رمان، رمان‌های دیگری به نام «ریگ روان» و «هرچه باداباد» را نوشت. او در سال ۱۹۹۴ از دانشگاه نیوکاسل فارغ‌التحصیل شد. پیش از اشتغالش به ادبیات، طیف وسیعی از مشاغل همچون فیلمبرداری، بازاریابی، نگهبانی، گارآگاه خصوصی، معلم انگلیسی و فیلم‌نامه‌نویسی را تجربه کرد. تولتز بعدها فهمید که هیچ کاری جز نویسندگی بلد نیست. او خود در مقدمه‌ی رمان «جزء از کل» می‌گوید؛ زمان نوشتن، تحت تأثیر جان فاخته، وودی آلن، توماس برنارد، ریموند چندلر، کنوت هامسون و لویی فردینان سلین بوده است. (تولتز، ۱۴۰۰: ۸)؛ نگارش رمان فلسفی و عمیق «جزء از کل»، پنج سال به طول انجامید و در سطح دنیا با استقبال زیادی روبه‌رو شده، به فهرست نامزدهای نهایی جایزه‌ی بوکر راه یافت. طنز تلخ، کم‌دی سیاه، فلسفی بودن از ویژگی‌های کلی این رمان است. برخی رمان جزء از کل را «اکتشاف بی‌اندازه اعتیادآور در اعماق روح انسان و شاید یکی از درخشان‌ترین و طنزآمیزترین رمان‌های پسامدرنیستی» می‌دانند. (تولتز، ۱۴۰۰: ۷)؛ در ذیل برخی مؤلفه‌های پسامدرنیستی این رمان ذکر می‌شود؛ از آنجاکه در رمان «جزء از کل»، عنصر سببیت (روابط علی و معلولی) غایب است، رمان از طرح منسجم و نظم روایی برخوردار نیست و زنجیره‌ی رخدادها هم وجود ندارد. چنین شگردی با این باور پست‌مدرنیست‌ها که جهان را بدون معنا، نظم، انسجام و یکپارچگی تصور می‌کنند، همسو است. رمان «جزء از کل» سرشار از طنز تلخ و گزنده است. اسکوایر نویسنده‌ی آمریکایی آن را نوعی کم‌دی سیاه می‌داند. (همان: ۸)؛ به نظر می‌رسد تولتز برای به‌سخره گرفتن روابط و پیوندهای شکل گرفته در جهان واقعی از این ابزار استفاده کرده است. نفی نظم و انسجام، گسست و تکه‌تکه بودن روایت که از ویژگی‌های بارز داستان‌های پسامدرنیستی است، در این رمان وجود دارد. هر دو مؤلفه‌ی «اتصال کوتاه» در رمان جزء از کل وجود دارد؛ به این مفهوم که بین واقعیت و تصنع، اتصال کوتاهی وجود دارد که به چند شکل صورت می‌گیرد؛ یکی آن که نویسنده خود در متن نقش آفرینی می‌کند و دیگر آشکار کردن تمهید است؛ یعنی نویسنده شگردهای داستان‌نویسی خود را رو می‌کند.

در این رمان اساساً پایانی وجود ندارد و خواننده می‌تواند اجزای داستان را جا به جا کند بی‌آن که در ساختار داستان تغییر کلی رخ دهد. ادبیات پسامدرن، فرجام قطعی داستان را به‌سخره می‌گیرد و این سنت را بی‌معنی و پوچ تلقی می‌کند. (لاج و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۵۷؛ بیات، ۱۳۸۷: ۳۶)؛ در این رمان برخلاف رمان سنتی، همه‌ی معماها حل نمی‌شود و سرنوشت شخصیت‌ها رقم نمی‌خورد.

۳- تحلیل داده‌ها

³ Steve Toltz

به‌منظور درک بهتر ویژگی‌های انسان یا ویژگی‌های شخصیت‌های محوری رمان «جزء از کل» شایسته است، شرح مختصری از این داستان ذکر شود.

خلاصه‌ی داستان: راوی اصلی داستان «جسپر»، پسر «مارتی دین» است؛ ولی در برخی از جاهای داستان، مارتی راوی داستان است. بخش عمده‌ی رمان «جزء از کل»، مربوط است به کودکی نامعمول «مارتی دین»، بیماری‌ها و تجربه‌ی نزدیک به مرگ و مکاشفه‌های عرفانی و نفی بلد و مردم‌گریزی او که بعد از بلوغ با تصور و شهرت و خشونت و رنج و مرگ پی گرفته می‌شود. مادر مارتی زنی یهودی بود که از هولوکاست در لهستان، امراض باران‌های موسمی و بارش بمب‌های اتمی جان سالم به دربرد. او بعد از ازدواج، والدین و همسرش را در یک روز از دست می‌دهد و به استرالیا می‌رود و مارتی در استرالیا به دنیا می‌آید. مارتی آجرهای سازنده‌ی هویت مادر را اینگونه بیان می‌کند: «لهستانی، یهود، زجرکشیده و پناهنده». (تولتر، ۱۴۰۰: ۱۸)؛ مادر مارتی در استرالیا در شهر «نیو ساوث ولز» با مردی که جزء خلاف کارهای انگلیسی بود، مجدداً ازدواج کرد. حاصل این ازدواج پسری به نام «تری» بود که بعدها تبدیل به یکی از بزرگ‌ترین خلافکارها و جنایت‌کارهای استرالیا می‌شود. مارتی به دلیل بیماری مزمنی که خود از آن با نام ناهنجاری عضلانی یاد می‌کند، چهارسال و چهارماه از عمر خود را در حالت اغما گذراند. در دوران نوجوانی ایده‌هایی را با نیت کمک به آبادانی و توسعه‌ی شهر خود، نیو ساوث ولز ارائه داد. بعدها مارتی در دوران جوانی، پدر، مادر و برادرش را بر اثر آتش‌سوزی جنگل از دست می‌دهد و خود به جرم همدستی با برادرش تری در نگارش «کتاب راهنمای تبهکاری» تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرد و به‌ناچار به فرانسه مهاجرت می‌کند. مارتی در فرانسه با دختری به نام «استرید» ازدواج می‌کند و صاحب پسری به نام جسپر می‌شود. ماجراهای اساسی زندگی مارتی که سرنوشت پایانی زندگی او و پسرش را رقم می‌زند، مربوط می‌شود به زمانی که او بعد از مرگ استرید، همراه پسرش جسپر به استرالیا برمی‌گردد و با دختری به نام «انوک» آشنا می‌شود و او برای عملی کردن ایده‌های مارتی او را با «اسکار هابز» از بزرگ‌ترین سرمایه‌داران استرالیا آشنا می‌کند. عملی شدن ایده‌ی میلیونر کردن مردم استرالیا در مدت زمان اندکی و شکست این پروژه و به دنبال آن خیانت یکی از دوستان مارتی به نام «ادی» به او، سبب می‌شود، مردم استرالیا کینه‌ی سختی از مارتی به دل بگیرند و در پی انتقام برآیند و پلیس استرالیا او را تحت پیگرد قانونی قرار دهد. به همین دلیل باوجود ابتلای به بیماری سرطان مجبور می‌شود با هویتی جعلی به همراه جسپر و عشق دوران کودکی خود «کارولین» از استرالیا به تایلند فرار کند. مارتی در در تایلند ناباورانه با برادرش «تری»، برادری که فکر می‌کرد او را سال‌ها پیش در جریان آتش‌سوزی جنگل از دست داده، ملاقات می‌کند و درنهایت برای عملی کردن آخرین خواسته‌ی خود؛ یعنی مردن در استرالیا، به همراه جسپر با کشتی قاچاقچیان تایلند به سمت وطن رهسپار می‌شود. مارتی در کشتی می‌میرد و جسپر بعد از حدود

دوماه سفر بر روی دریا به استرالیا بازمی‌گردد. از آنجا که محور اصلی این پژوهش کندوکاو و ویژگی‌های انسان در این داستان است، در ادامه مهم‌ترین ویژگی‌های شخصیت‌های داستان‌های پسامدرنیستی ذکر خواهد شد.

۳-۱- ویژگی‌های انسان در رمان جزء از کل

یکی از بنیادهای پنهان در ادبیات داستانی پسامدرن آن است که حالت درونی شخصیت‌ها نسبت به کارهایی که می‌کنند، ارزش بیش‌تری دارد و این خصیصه در رمان «جزء از کل» وجود دارد. ویژگی‌های انسان در رمان «جزء از کل» عبارتند از: هویت باختگی، حاکمیت سرنوشت بر حیات شخصیت، تنهایی و انزوا، تردید و بدبینی و ترس و اضطراب وجودی.

۳-۱-۱- هویت باختگی: یکی از احتیاجات انسان که از شرایط زیستی او سرچشمه می‌گیرد، احتیاج به احساس هویت است. هویت باختگی محصول دنیای پسامدرن است. بنابر گفته‌ی جنکینز (۱۳۸۱: ۳۶)؛ هویت برساخته‌ای اجتماعی است. هویت در اصل مفهومی اجتماعی است و در ارتباط با دیگران معنا می‌یابد. به تبع دگرگونی‌های اقتصادی، صنعتی و اجتماعی، هویت نیز دچار دگرگونی می‌شود. هویت‌های یکپارچه‌ی گذشته به دلیل فروریزی مبانی اندیشگی آنها از جانب «نظامات انتقادی قرن بیستم» همگی در معرض تبدیل و دگرگونی به یک هویت چهل تکه هستند. (شایگان، ۱۳۸۰: ۱۳۳)؛ موقعیت انسان امروز به گونه‌ای است که دیگر قادر نیست وجود خود را در محدوده‌های یک هویت معین حفظ کند.

یکی از پرسش‌های معرفت‌شناسانه رمان «جزء از کل» این است که چگونه می‌توان جهانی را تفسیر کرد که «من» هم جزئی از آن هستم. مارتی در درک این مسأله که انسان می‌تواند جزئی از یک کل باشد، عاجز بود و گویی تا پایان داستان هرگز نفهمید چه حسی دارد که آدم بخشی از چیزی بزرگ‌تر از خودش باشد.

«مارتی» و «جسپر» دو شخصیت محوری رمان «جزء از کل» به دنبال آن هستند تا هویت واقعی خویش را دریابند. رمان جزء از کل بازتاب این نکته است که همه‌ی هویت‌ها تخیلی و کدرند. دو شخصیت مارتی و جسپر نوعاً گرفتار عدم قطعیت هویتی هستند. موجودیت این پدر و پسر درهم پیچیده و مبهم است؛ آنگونه که تشخیص تمایزات اخلاقی آنها از یکدیگر تقریباً ناممکن است. مارتی معتقد است، پسرش جسپر شکل تناسخ یافته خود اوست. (تولتز، ۱۴۰۰: ۵۷۴)؛ ذهن خوانی متقابل این پدر و پسر و وجود رابطه‌ای تله‌پاتیک بین آن دو، این ایده‌ی امتزاج و تخلیط هویتی آنها را تقویت می‌کند. (همان: ۵۲۶)؛ «ادی» که پزشک و از نزدیک‌ترین دوستان جسپر و مارتی بود و سال‌ها با آنها زندگی کرده بود و آنها را خوب شناخته بود درباره‌ی جسپر می‌گوید: «نسبت به خودت شناخت نداری. مطمئنم هربار

می‌شنوی حرفی می‌زنی که دقیقاً عین حرف‌های پدرته، فکر می‌کنی از روی عادت این اتفاق افتاده. نخیر. اون درون توئه. منتظره بیاد بیرون.» (همان: ۵۶۵)؛ جسپر در پی پذیرش شباهت کلی ویژگی‌های شخصیتی خود با پدر در پی آن است که نشانه‌هایی از خصایص ارثی مادرش را نیز در وجودش کشف کند. سرانجام برای یافتن «خود واقعی» اش استرالیا را با اولین پرواز به مقصد «هرکجا» و به‌طور اتفاقی کشور چک ترک می‌کند. سفر به مقصدی نامعلوم و برنامه‌ریزی نشده، درحقیقت قرینه‌ای است که نشان می‌دهد جسپر هیچگاه قادر به کشف و درک هویت واقعی خود نخواهد شد. افزون بر این، تقلاهای عبث و بی‌مایه شخصیت‌های رمان در هزارتوی زندگی مدرن در جست‌وجوی خویش، معنای زندگی، عشق و آرامش، رفتن از خانه‌ای به خانه‌ای دیگر، از کشوری به کشور دیگر، تصویرگر رنج و گیرافتادگی بی‌پایان آن‌ها در موقعیت‌های داستان است.

نویسنده همانطور که هویت جسپر را لغزنده و سیال ارائه می‌دهد در اختصاص نامی برای او نیز مردد است؛ گاهی او را «جسپر» و «گاهی» او را «کسپر» معرفی می‌کند. «استرید» مادر جسپر نیز نام‌های مختلفی دارد و هیچ سرنخی از هویت او در داستان نیست.

تحمل این موضوع برای مارتی که وجودش ارزشی نداشته باشد و تنها در سایه‌ی هویت برادرش، تری موجودیت پیدا کند برایش دردآور و شکنجه‌آور بود. نویسنده برای تثبیت این حقیقت در ذهن خواننده که مارتی پیوسته در سایه‌ی هویت برادرش تری بود، کودکی و میانسالی آنها را بسیار متفاوت توصیف می‌کند. مارتی در کودکی سال‌ها با بیماری مزمنی دست و پنجه نرم کرده بود، مدت زمان زیادی در کما بود و اندامی لاغر و رنجور داشت. اما چابکی و ورزیدگی اندام تری و جسارت و توانایی او در انجام ورزش‌های مختلف زبانزد همه بود. در میانسالی نیز مارتی درگیر بیماری لاعلاجی می‌شود و جسم نحیف و نزار او در مقایسه با فربه‌ی بی‌حد و حصر تری دین قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد، چنین تقابل محسوسی، تکنیک و تمهیدی است از سوی نویسنده برای تفهیم محو بودن هویت مارتی در هویت برادرش تری.

تفوق جسمانی تری می‌تواند نشان و علامتی باشد برای طرح این نکته از سوی نویسنده که مارتی از نظر هویتی در حقیقت هیچ بود و همه هرآنچه که بود تری دین بود. مارتی در دوران کودکی و نزدیک به تمام دوره بزرگسالی را زیر سایه‌ی هویت برادرش تری زندگی کرده بود. او تقریباً در خانواده و در مدرسه اصلاً دیده نمی‌شد و حتی مادرش یکبار با مرگ موش قصد کشتن او را کرده بود. پای کتابی که مارتی و خلاف کارترین شخص شهر یعنی؛ «هری» برای نوشتن آن مخاطرات زیادی را متحمل شده بودند، اسم تری درج شده بود. حتی یک روزنامه‌ی پرطرفدار استرالیا که با تیتربزرگ «این مرد می‌خواهد شما را ثروتمند کند.» قرار بود از «ایده‌ی میلیونر کردن» مردم به وسیله‌ی مارتی را تبلیغ کند، در

معرفی مارتی نوشته بود «برادر تبه‌کار افسانه‌ای، تری دین». (همان: ۴۷۳)؛ و از درج نام مارتی خودداری کرده بود. همچنین دختری به نام «کارولین» که مارتی از زمان کودکی عاشق او بود، برادرش تری را بر او ترجیح می‌دهد. تری هم در کودکی و هم در بزرگسالی (بعد از سفر مارتی به تایلند) موفق می‌شود، مجدداً عشق کارولین را متوجه خود کند. براین اساس هویت انسان در رمان «جزء از کل» به قطعیت نمی‌رسد. هویت جسپر در هویت پدرش مارتی گره خورده، محو می‌شود و هویت مارتی در هویت برادرش تری رنگ می‌بازد. چنین وضعیتی همسو با وضعیت انسان در دنیای پسامدرن است که شخصیت بی‌هویت و درحقیقت دارای هویتی نامنسجم و چهل تکه است. بنابر قول بشیریه «فروپاشی قطعیت‌ها، تمرکززدایی در همه زمینه‌ها، تضعیف هویت‌های یکپارچه و منسجم و ظهور فضاهای تازه برای تکوین هویت‌های جدید فردی از ویژگی‌های موج سوم تجدد است. (۱۳۷۹: ۷۸)

۳-۱-۲- حاکمیت سرنوشت: جهان انسان پسامدرن جهان شک و تردید و عدم قطعیت است. در چنین دنیایی شاید این تنها «سرنوشت» باشد که حتمی و قطعی است و تنها امر حقیقی موجود، سرنوشت باشد. شخصیت در داستان‌های پسامدرن خود را مقهور و بازیچه‌ی وقایع نامنتظر زندگی می‌داند و چاره‌ای جز پذیرفتن سرنوشت محتوم خود ندارد. این بینش جبرگرایانه و انفعالی، سبب می‌شود شخصیت تجارب سخت و تلخی را پشت سر بگذراند و به دنیای درون خود پناه ببرد. مارتی شخصیتی است که زمام زندگی خود را به دست سرنوشت داده است و از این طریق خود را از زیر بار گران تکلیف رها کرده است. انفعال مارتی از اینجا نمایان می‌شود که با وجود آنکه شاهد ابراز علاقه‌ی معشوق و تنها دوست دوران کودکی خود نسبت به تری است، هیچ تلاشی برای بازگرداندن این عشق به روند اولیه خود نمی‌کند. در همان صفحه نخست و خط اول این رمان، درباره‌ی قدرت سرنوشت و کائنات چنین آمده است: «هیچ وقت نمی‌شنوید ورزشکاری در حادثه‌ای فجیع حس بویایی‌اش را از دست بدهد. اگر کائنات تصمیم بگیرد درسی دردناک به ما انسان بدهد مثل روز روشن است که ورزشکار باید پایش را از دست بدهد، فیلسوف عقلش، نقاش چشمش و...» (تولتز، ۱۴۰۰: ۷)؛ در رمان «جزء از کل»، گویی نفی بلد و زندگی در غربت برای مارتی مقدر شده بود و تمام حوادث و رویدادهای غیرقابل انتظار رمان که خواننده را غافلگیر می‌کند در حکم تمهیداتی برای اتصال به این تقدیر است. نکته‌ی قابل تأمل آن است که حاکمیت سرنوشت در این رمان به معنای تقدیر حتمی و نفی اختیار انسان نیست؛ بلکه به این معنا که انسان با برخی از اموری مواجه می‌شود که باید یکی از آن امور را انتخاب کند و با آن انتخاب زمینه‌ی تحقق آن تقدیر را فراهم می‌سازد. پس حق انتخاب، اراده انسانی و تصمیم‌گیری‌ها در مواجهات و روش تعامل با آن در تغییر تقدیر دخیل‌اند. باین وجود، مارتی اراده‌ای برای تغییر وضعیت خود نشان نمی‌دهد. این مسأله که مارتی با ساختن یک جعبه‌ی خالی بی‌ضرر به نام «صندوق پیشنهادات» جهت سرنوشت خانواده‌اش را به

سمتی شوم سوق داده بود؛ زیرا تری به پیشنهاد مردم شهر و شورای محلی باید راهی دارالمجانین و بعد از آن روانه‌ی دارالتأییب شود. (همان: ۱۰۲)؛ و یا اینکه چندتن از ارادل شهر، مارتی آرام و منزوی و کتابخوان را تهدید کنند و تری برادر کوچکش برای حمایت از او به گونه‌ای صدمه ببیند که با وجود آنکه ستاره‌ی فوتبال، شنا و کریکت بود، دیگر قادر نباشد به ورزش پردازد و به‌طور کلی مسیر زندگی‌اش که می‌توانست یکی از بهترین ورزشکاران دنیا باشد، تغییر کند و تبدیل به یکی از خلافکاران خطرناک استرالیا شود، همه و همه به دلیل حضور و دخالت دست سرنوشت است. دکتر روان‌شناس تری می‌گوید: «برای تری تنها دلیل برای وجودش در روی زمین، بهترین بودن در ورزش بود و وقتی توانش را برای ادامه‌ی ورزش از دست داد از خالق تبدیل شد به نابودگر.» (همان: ۱۱۱)؛ در یک موقعیت منطقی، نتیجه‌ی نیت خوب و خیرخواهانه برای مردم باید مطلوب و در جهت منفعت فرد نیت‌کننده و مردم باشد و برای نیت شوم خلاف آن اتفاق بیفتد ولی برای مارتی و تری چنین نبود. سرنوشت مارتی به گونه‌ای رقم خورده بود که حتی عملی شدن ایده‌ی «میلونر کردن مردم استرالیا» که شاید آرمان و آمال بسیاری از مردم دنیا باشد، هم نتوانست او را به مردم و اجتماعش پیوند دهد و برعکس سبب انزجار و تنفر مردم استرالیا از او شد تا جایی که قصد کشتن او را داشتند. با این شرح که ادی دوست مارتی که همکار او در این پروژه بود، به مارتی خیانت می‌کند و به جای اینکه پول‌های جمع‌آوری شده از مردم را قرعه‌کشی کند و به دست مردم برساند بدون قرعه، آن را به آشنایان خود از جمله تیم «لانگ» تاجر تایلندی می‌دهد که آوازه‌ی جنایات او در استرالیا پیچیده بود. از روی بدشانسی، لانگ قبلاً برای ساخت خانه‌ی مارتی (خانه‌ی هزارتو) به او پول داده بود-البته مارتی بدون اینکه لانگ را بشناسد این پول‌ها را از دوست خود ادی دریافت کرده بود- و هم او بود که در زمان بیکاری مارتی، مدیریت یک کلوپ در فرانسه را به او داده بود، پس مارتی ناخواسته به گونه‌ای به لانگ جنایتکار وصل شده بود.

۳-۱-۳- تنهایی و انزوا: انسان عصر ما احساس تنهایی و انزوایی شدید می‌کند؛ زیرا از طبیعت و سایر انسان‌ها بریده شده است. تنهایی یکی از مشخصه‌های دنیای مدرن و پس از آن است. انسان داستان «جزء از کل» انسان سرخورده، رنجور و منزوی است و شاید بتوان گفت روحیات شخصیت داستان‌های مدرن را دارد؛ چراکه درحقیقت پست‌مدرنیسم از بطن مدرنیسم و نوعی گفتگوی نقادانه با مدرنیسم است و بین آنها رابطه‌ای دیالکتیکی قائل وجود دارد. (پاینده، ۱۳۹۰: ۲۴)؛ کشمکش درونی مارتی پیوسته بین سه کنشگر روان یعنی؛ «نهاد»، «فراخود» و «خود» در جریان است و «خود» ناتوان‌تر از آن است که بتواند بین این دو کنشگر متعارض نهاد و فراخود تعادل برقرار کند. در نتیجه تصویر غالب انسان در این رمان، تصویر موجودی افسرده، تک افتاده و انزواطلب است. مارتی می‌گوید: «همیشه از شهر و مردمان و زندگی‌شان

نفرت داشتم.» (تولتز، ۱۴۰۰: ۲۲۰)؛ او شهر «نیوساوث ولز»؛ یعنی محل زندگی خودش را بدترین شهر دنیا می‌دانست.

مارتی به هیچ‌وجه نمی‌توانست با دیگران ارتباط بگیرد. «نه مهمانی، نه دعوت، نه معاشرت. یاد گرفتم کناره‌گیری آسان است. عقب‌نشینی؟ راحت. پنهان شدن؟ حل شدن؟ گلچین کردن؟ راحت. وقتی از دنیا کنار می‌کشی، دنیا هم به همان اندازه از تو کنار می‌کشد.» (همان: ۱۲۶)؛ بعد از آنکه نزدیکانش یکی یکی او را تنها می‌گذارند، چندان متأثر نمی‌شود. به عنوان مثال زمانی که پسرش جسپر که تنها کسی بود که مارتی با او در ارتباط بود، تنه‌ایش می‌گذارد، مارتی با لحنی طنزآمیز و بی‌تفاوت او را «سقط جنین ناموفق» می‌نامد. چنین تعبیری، بی‌اعتنایی و عدم احساس و علاقه‌ی مارتی را نسبت به پسرش نشان می‌دهد: «نمی‌دانم مردم چه‌طور رضایتی ماندگار از فرزندان‌شان به دست می‌آورند. باورم نمی‌شد که رفت. پسر! اسپرمی که فرار کرد، سقط جنین ناموفق من؟» (همان: ۴۷۱)

مارتی نزدیک‌ترین دوستش؛ یعنی «ادی» را دوست نداشت، بدون اینکه دلیلی برای این کارش داشته باشد. (همان: ۲۳۵) مردم را تنها ده دقیقه در هفته می‌توانست تحمل کند و بیشتر مایل بود تا همان تعداد دوستان اندک‌ش خیلی زود او را ترک کنند و تنه‌ایش بگذارند. او مردمی را که باهم معاشرت می‌کردند را نمی‌توانست درک کند. بعد از جسپر خانه را ترک می‌کند، می‌گوید: «یک هفته بعد احساس کردم در ابری متراکم و سیاه گم شده‌ام. انوک چند روز بود که نمی‌آمد و من در کارگاه، بین مجسمه‌هایش نشسته بودم و بی‌اندازه حوصله‌ام سر رفته بود. یک آدم رو به مرگ چه حقی دارد حوصله‌اش سر برود؟ زمان داشت مرا می‌کشت و من با وقت‌کشی انتقام می‌گرفتم. جسپر رفته بود، انوک ترکم کرده بود. تنها کسم ادی بود، ولی او را هم فقط چند دقیقه می‌توانستم تحمل کنم. چقدر بد است که نمی‌شود بروی بیرون و فقط ده دقیقه یک نفر را ببینی. همین میزان تماس انسانی برای سه روز من کفایت می‌کنند. بعد ده دقیقه‌ی دیگر لازم دارم. ولی نمی‌شود کسی را برای ده دقیقه دعوت کرد، می‌مانند و می‌مانند و نمی‌روند. تا آخر مجبور شوی چیزی توهین‌آمیز مثل این بگویی؛ «حالا برو». سال‌ها این جمله‌ی مورد علاقه‌ام بود، «بیشتر از این نگهت نمی‌دارم» یا «بیشتر از این وقت رو نمی‌گیرم» ولی فایده‌ای نداشت. آدم‌های زیادی در دنیا هستند که هیچ کاری ندارند و جایی ندارند بروند و از هیچ چیز به اندازه‌ی هدر دادن زندگیشان با گپ زدن لذت نمی‌برند. این را هرگز درک نکردم.» (همان: ۴۷۱)

نکته‌ی قابل تأمل این رمان تحت تأثیر بودن بی‌قید و شرط جسپر از پدرش است. یکی از خصایل مهمی که جسپر از پدرش آموخته بود، پناه‌بردن به دنیای درون و جامعه‌گریزی و انزوا است. آنها هیچ علاقه‌ای برای برقراری ارتباط با مردم نداشتند. مارتی جسپر را از مدرسه بیرون آورده بود و خودش در خانه به او درس می‌داد. حتی آنها برای کوتاه کردن موهایشان به سلمانی نمی‌رفتند. خانه‌ی بزرگ و پر و پیچ و

خمی به نام «هزارتو» را ساخته بودند که علاوه بر آنکه نمایان‌گر هزارتوی ذهن این دو شخصیت بود، نشانه‌ای بود برای دور از دسترس بودن و دیریاب بودن مارتی و پسرش. مسیر پرپیچ و خم این خانه سبب می‌شد، هر آدمی در بدو ورود به آن خانه، مسیرها را گم کند و نتواند به راحتی با مارتی و پسرش ارتباط بگیرد. جسپر درباره‌ی خصلت مردم گریزی پدرش می‌گوید: هر گاه تلفن زنگ می‌خورد: «گوشی را برمی‌داشت و هیچی نمی‌گفت. بعد که طرف الو میگفت، صدایش را زیر می‌کرد و می‌گفت بابا خونه نیست، مرد گنده ادای بچه‌ی شش ساله را در می‌آورد تا خودش را از دنیا پنهان کند، ولی سال‌ها بعد متوجه شدم خودم هم دارم همین کار را می‌کنم، فقط با این فرق که خودم را عوض پدرم جا می‌زدم و با صدای بم می‌گفتم پسرم خونه نیست چیکارش دارین؟ پدرم به نشانه‌ی رضایت سر تکان می‌داد بیشتر از هر چیزی موافق پنهان شدن بود.» (همان: ۱۵)؛ جسپر با تعداد کمی از بچه‌های هم سن و سال خود آشنا بود و تمام وقتش را در خانه مانند پدرش صرف مطالعه‌ی کتاب‌های فلسفی و روان‌شناسی می‌کرد. او می‌گوید: «فقط یک دوست داشتم ولی تمام سعی‌ام این بود که تعدادشان را بیشتر کنم، چون برای زنده ماندن حداقل دو تا دوست لازم داشتم. برای روز مبادایی که یکی‌شان مریض می‌شد و مدرسه نمی‌آمد.» (همان: ۲۲)؛ جسپر حتی نحوه‌ی بازی کردن با هم سن و سال‌های خود را نمی‌دانست. او می‌گوید: یک روز وقت ناهار پشت میز نشسته بودم و دو تا بچه را نگاه می‌کردم که سر یک تفنگ آب‌پاش سیاه باهم گلاویز شده بودند. من هم دوست داشتم بازی کنم. گفتم شاید من باید تری دین باشم. اصلاً اسم همینه. با نگاه از بالا و تحقیرآمیز ویژه‌ی پسر بچه‌های هشت ساله نگاهم کردند. (همان: ۲۲)؛ جسپر برای جلب توجه آنها مجبور شد نقش پلیس را بازی کند. در بازی دزد و پلیس، دزد به شکل قراردادی قهرمان است و پلیس کتک خور.

جسپر در تصویر صحنه‌ی هجوم بومی‌های تایلند برای انتقام گرفتن از ادی، بیزاری خود را از مردم و اجتماعات آنها چنین بیان می‌کند: «جماعتی بودند با لب‌های فرو بسته که آرام جلو می‌رفتند. وقتی شروع کردن دویدن، فکر کردم تا چه اندازه از هر ازدحامی بیزارم. از ازدحام طرفداران تیم‌های ورزشی، ازدحام طرفداران محیط‌زیست حتی از ازدحام سوپر مدل‌ها. ببینید چه قدر از هر ازدحامی متنفرم. از من بشنوید آدمیزاد را فقط وقتی تنها است می‌شود تحمل کرد.» (همان: ۵۹۵)

در تحلیل عوامل انزوای مارتی باید گفت، یک عامل این گوشه‌گیری مربوط می‌شد به دوران کودکی مارتی و زندگی گذشته‌ی او و عامل دیگر مربوط می‌شد به عکس‌العمل و کنش‌ها و رفتارها و قضاوت‌های مردم و حتی نزدیک‌ترین کسانی نسبت به او. تأثیر ذهن ناخودآگاه و تجربیات دوران کودکی بر شخصیت امری غیرقابل‌انکار است. با این شرح که بیماری نابهنجاری عضلانی مارتی در دوران کودکی، جسمش را تحت تأثیر قرار داده بود و سبب شد مارتی از ظاهر خود بیزار شود و برای

دور ماندن از انتقاد و عیب‌جویی دیگران، خود را از بقیه پنهان کند. به دلیل همین بیماری بود که در اداره‌ی سربازگیری ارتش استرالیا مردود شد. این واپس‌زدگی برایش گران تمام شود و افسرده شد. (همان: ۱۲۵)؛ مارتی زندگی دوران کودکی خود را بی‌معنا می‌دانست و سعی می‌کرد در زندگی کودکی اش معنایی پیدا کند. از نظر روحی و روانی نیز غم عظیم مارتی همیشه این بود که هویت او با وجود برادرش، تری محو شده بود و او همیشه زیر سایه‌ی هویت تری بود که موجودیت پیدا می‌کرد. این اندیشه هم در زمان کودکی، هم جوانی و هم میانسالی همیشه با مارتی بود. چنین تفکری حاصل قضاوت نادرست مردم درباره‌ی این دو برادر بود. تری جنایتکار و قاتل تبدیل شده بود به قهرمان مردم و مارتی که قصد کمک به مردم را داشت تبدیل شده بود به فاسدترین و خائن‌ترین مردم استرالیا.

بین مارتی و پسرش کمترین وابستگی عاطفی وجود نداشت. زمانی که مارتی خبر بیماری صعب‌العلاج خود را به پسرش می‌دهد، جسپر بدون کمترین تأثیری، در پاسخ پدر می‌گوید: «بابا لطفاً آهسته و با درد نمیر. خواهش می‌کنم با دست خودت بمیر.» (همان: ۵۰۰)؛ این واکنش جسپر دل مارتی را شکست. ادی نزدیک‌ترین دوست مارتی به او خیانت کرده بود و سبب شد، ایده‌ی میلیونر کردن مردم به مرگ زودهنگام مارتی ختم شود. بعد از این ماجرا شاید تنها رشته‌ای که می‌توانست برای اولین بار مارتی را به مردم پیوند بزند گسسته شد و مردم اعتمادشان را به طور کلی نسبت به او از دست دادند و مارتی تنها تر از پیش مجبور شد وطنش را ترک کند.

یکی دیگر از دلایل انزوای مارتی، افسردگی ناشی از «احساس گناه» در وجود او بود. همین احساس گناه سبب شد مارتی از خود متنفر شود. او خود را مقصر خشونت تری و زندانی شدن او و همچنین خود را مسبب اصلی مرگ پدر و مادر و مسبب کوری لایونل پاتس (پدر کارولین) می‌دانست؛ چراکه به گفته‌ی دکتر روان‌پزشک، دلیل دیوانگی و خشونت تری دو عامل روحی و جسمانی بود که عامل روحی آن مربوط می‌شد به زمانی که تری مجبور بود بیش از چهار سال با برادرش مارتی که در حال اغما بود، هم‌اتاقی باشد و شاهد تشنج‌ها و رنج‌های مارتی باشد و از این مسئله دچار وحشت مدام شود و از دنیای فانتزی شخصی خودش عقب‌نشینی کند. (همان: ۱۱۰)؛ و عامل جسمانی آن نیز برمی‌گشت به زمانی که تری برای حمایت از مارتی به گونه‌ای پایش آسیب دید که برای همیشه از میادین ورزشی که استعداد زیادی در آن داشت، دور ماند. افزون بر این احساس گناه، نگاه‌های سرزنش‌بار مداوم ناپدری مارتی نیز رنج درونی او را بیشتر می‌کرد. مارتی همچنین زندانی شدن تری و مرگ والدینش را نتیجه ایده‌ی خود، در ساخت صندوق پیشنهادات و ایده‌ی ساخت رصدخانه می‌دانست؛ چراکه آتش‌سوزی جنگل از رصدخانه شروع شده بود و پدر و مادرش را در کام خود کشید و تری هم با درخواست مردم در صندوق

پیشنهادات، راهی تیمارستان و بعد زندان شد. و لایونل هم به دلیل انفجار صندوق پیشنهادات نابینا شد. در نتیجه مارتی به شدت احساس گناه می‌کرد و بیش از پیش به درون خود فرو رفته بود.

۳-۱-۴- تردید و بدبینی: شخصیت‌های رمان پسامدرنیستی به لحاظ روان‌شناختی پارانوئیدی هستند و فکر می‌کنند، دیگران قصد آسیب زدن به آنها را دارند. مارتی بسیار شکاک بود. شکی عمیق به همه چیز و همه کس، از در کلیسا گرفته تا لبخند. (همان: ۵۱)؛ مارتی به واسطه‌ی ویژگی‌های پارانوئیدی حتی خواب راحتی هم نداشت. در جایی از داستان از ا زبان او آمده است: «تمام روز بخوابم؟ به محض اینکه چشمم را روی هم می‌گذارم، چهره‌ی تهدیدآمیز کسی که تمام عمرش مثل شیخ دنبالم کرده، برابرم ظاهر می‌شود. (همان: ۹۰)

تحوّلات عصر مدرن و تجربیات گوناگون در اروپا از جمله؛ توالی رخدادهای وحشتناک دو جنگ جهانی، کشتار میلیون‌ها انسان در اتاق‌های گاز و کوره‌های آدم‌سوزی، انقلاب سوسیالیستی روسیه، پیدایش فیزیک کوانتومی، رشد صنعت در نظام سرمایه‌داری، ایجاد دیوار برلین و به‌کارگیری علم برای نابودی انسان‌ها، همه نشان‌گر تحوّل و دگرگونی عصر و نشان‌گر قساوت ذاتی انسان، فروپاشی همه ارزش‌های جامعه انسانی و ایجاد شک و بدگمانی بود. «زمانی که پست‌مدرنیسم چندگانگی حقیقت را شعار خود کرد، عدم اعتماد به جهان هستی و کائنات، ویژگی انسان پست‌مدرن شد. اینکه از راه‌های مختلف به هدف خود نرسید، اینک به این نتیجه می‌رسد که در همه‌ی زندگی تردید کند.» (خجسته رضایی، ۱۳۹۴: ۴۴)؛ دایره‌ی بدبینی مارتی و جسپر بسیار گسترده است؛ به گونه‌ای که هم فردیت انسان را در برمی‌گیرد و هم جامعه‌ی بشری را. نمونه‌ی ذیل مکالمه‌ی مارتی با پسرش جسپر درباره‌ی مخاطرات آینده‌ی دنیا و غیرقابل اعتماد بودن انسانهاست: «خیلی خب، جسپر! مسأله‌ی متلاشی شدن دنیا دیگه نامحسوس نیست، این روزها، صدای گوشخراش جر خوردنش بلند! توی هر شهر این دنیا بوی همبرگر بی‌هیچ شرم و حیایی توی خیابون‌ها رژه میره و دنبال دوستان قدیمی میگرده! توی قصه‌های پریان سنتی، جادوگر شرور زشته ولی توی قصه‌های جدید گونه‌های برجسته داره و ایمپلنت سیلیکونی! آدمها هیچ راز و رمزی ندارن چون مدام مشغول و راجی‌ان. باور همون قدر مسیر رو روشن میکنه که چشم‌بند! گوش میدی جسپر؟ بعضی وقت‌ها که دیروقت داری توی شهر قدم میزنی و زنی از روبه‌رو بهت نزدیک بشه، می‌بینی راهش رو کج میکنه و از یه مسیر دیگه میره. چرا؟ چون یکی از اعضای جنس تو به زن‌ها دست درازی می‌کنه و بچه‌ها رو آزار میده!» (تولتر، ۱۴۰۰: ۱۴)؛ از نظر مارتی هر انسانی، شیطانی در وجودش دارد و این همان بعد اهریمنی وجود انسان است که به دیگران از جمله بچه‌ها و زن‌ها آسیب می‌رساند. جسپر درباره‌ی پدر می‌گوید: «وقتی برق می‌رفت شمعی روشن می‌کرد و زیر چانه‌اش می‌گرفت تا نشانم بدهد چه‌طور چهره‌ی انسان با نورپردازی صحیح تبدیل به صورتک شیطان می‌شود.» (همان: ۱۴)؛ این

مثال قسمتی از آموزش‌های مارتی به جسپر است. مارتی که معتقد بود با مدرسه فرستادن جسپر، مغزش لای چروک‌های زیرشلواری شیطان رهاخواهدشد، از مدرسه فرستادن جسپر امتناع می‌کند و خود در خانه وظیفه‌ی آموزش او را بر عهده می‌گیرد و در لابه‌لای تدریسش مدام برای پسرش داستان‌های سیاه و چندانش آور تعریف می‌کند. (همان: ۱۵)؛ بدبینی مارتی تنها منحصر به مردم جامعه‌ی خود نیست؛ بلکه درباره مردم کشورهای دیگر هم نظر مساعدی ندارد. بدبینی او از اینجا حاصل می‌شود که ویژگی‌ها و خصلت‌های ناخوشایند برخی از مردم این کشورها را به تمامی مردم آن کشور تعمیم داده است، در صورتی که در همه‌ی کشورهای دنیا انسان‌هایی با خصلت خوب و بد می‌توانند وجود داشته باشند. مارتی لندن را شهری مهیب و جهنمی سوزان، رم را پر از متجاوزان جنسی، آتن را پر از پلیس‌های اسب سوار که روی سنگ‌فرشها پشکل می‌اندازند، تصور می‌کند. از نظر او اسپانیا کشوری است که خیابان‌هایش بوی جوراب می‌دهند و پاریس بهترین شهر برای تنها و بدبخت‌بودن است و آن را اینگونه وصف می‌کند: چترها، گداها، خیابان‌های مشجر، دوچرخه‌ها، منارهای کلیسا، افریقایی‌ها، گنبد‌های غم‌افزا، ایوانها، گلدان‌های شکسته، بی‌زراکتی‌هایی که تا ابد طنین می‌اندازند، عابره‌های بی‌هدف، باغ‌های شاهانه، درختان سیاه، دندان‌های خراب، هنرمندان معترض، راننده‌های ناشی، توالت‌های پولی، بوهای مرئی پنیر، روسری‌های بامزه، چهره‌های سنگی و مجنون در کافه‌های روباز، یقه‌های بلند، شکلات داغ، تندیس‌های گوتیک تزئینی، کلاه‌های مخملی، گریه‌های نحیف، جیب‌برهایی که با اندرونه‌ی براق توریست‌های پولدار آلمانی فرار می‌کنند و...» (همان: ۲۳۲)

توصیف او درباره‌ی نوزاد تازه متولدشده هم به گونه‌ای است که انسان در ذهنش به جای نوزاد، هیولایی را تصور می‌کند. زمانی که همسرش استرید، خبر باردار بودن خود را به او می‌دهد، مارتی زندگی‌اش را تمام شده می‌داند و می‌گوید:

«یک بچه! یک بچه‌ی لعنتی! یک دو پای مغز نخودی شکل نیافته‌ی پوشک کثیف کن! یک کوتله‌ی ترسناک بی‌دندان! تجسد نفس! افعی طالب نیاز! یک پستاندار کچل زرزرو! زندگی‌ام تمام شد.» (همان: ۲۵۲)؛ چنین واکنشی نشان‌گر ترس مارتی از برعهده گرفتن مسؤلیت پدری است.

دلایل این بدبینی: یکی از این دلایل غلبه‌ی و تقویت حس بدبینی در وجود مارتی، مرور شکست‌های اجدادش و تکرار همان اشتباهات توسط خودش بود؛ ظلمی که در حق خودش می‌کرد، شرم زندگی‌های نزیسته، انباشته شدن مداوم حسرت‌ها و شکست‌ها. (همان: ۱۷)؛ از نظر مارتی پدر و مادرش، تجسم تباهی بودند. (همان: ۲۱)

افزون بر این، دیدن تنهایی انسان معاصر، مشاهده‌ی عشق‌های مثلی و پوچ، دیدن مردمانی که صرفاً به فکر کسب و کار و منفعت خود هستند، دیدن انسان‌های خیر و نیکوکار و محاسبه‌گری که برای رسیدن به بهشت نیکی می‌کنند، از مارتی یک انسان بدبین و شکاک ساخت. (همان: ۳۸-۳۹)

۳-۱-۵- ترس و اضطراب وجودی: نویسندگان پسامدرنیست همچون نویسندگان مدرنیست، توجه خود را بر شخصیت‌ها و موقعیت‌هایی متمرکز می‌کنند تا اضطراب‌ها و پریشانی‌های انسان‌های زمانه‌ی خود را به نمایش بگذارند و بدیهی است طنز تلخ و سیاه‌چاشنی کار ادبیات پسامدرنیست می‌شود. (اولیایی نیا، ۱۳۸۹: ۹۴)؛ تصور رنج مردم و مشکلات متعدد جامعه‌ی انسانی و تشویش حاصل از مخاطراتی که کره‌ی زمین را در آینده تهدید می‌کرد، نظیر جنگ‌های گسترده، آلودگی کره زمین و سوراخ شدن بیش از پیش لایه‌ی ازن، مسائلی هستند که خصلت تشویش و اضطراب و ترس را در وجود مارتی تقویت می‌کند. مارتی سعی می‌کند از جامعه‌ای که در آن تابلوهای ورود و خروج ممنوع متعددی وجود دارد ولی هیچ تابلویی نیست که حتی یک بار جنگ و جنایت و آتش افروختن را نهی کند، دوری کند. (تولتز، ۱۴۰۰: ۳۸-۳۹)؛ احساس ترس و دلهره و فشارهای غیرقابل تحمل زندگی در همان ایام کودکی در وجود مارتی بود. نویسنده این احساس را حین توصیف بازی «صندلی‌های موسیقی» در وجود مارتی نشان می‌دهد؛ در این بازی با قطع شدن عربده‌ی موسیقی، باید بتوانی روی یک صندلی بنشینی. بازی نوعی تمثیل است: به اندازه‌ی کافی صندلی یا خوشبختی وجود ندارد که به همه برسد. همین‌طور غذا، همین‌طور شادی، همین‌طور تخت و شغل و خنده و دوست و لبخند و پول و هوای تمیز برای نفس کشیدن. (همان: ۵۵)

فکر اینکه هر شب هشتصد میلیون نفر گرسنه می‌خوابند، فکر اینکه دنیا دارد گرم‌تر می‌شود و یخ‌های قطبی دارند آب می‌شوند، این اندیشه که انسان تنها به فکر شغل و صنعت و اقتصاد و منفعت در آینده است و ذره‌ای به سلامت طبیعت نمی‌اندیشد. (همان: ۴۹۱)؛ هر روز بر اضطراب درونی مارتی می‌افزود. دلایل این تشویش و اضطراب: بیماری‌ای که مارتی چندین سال با او دست و پنجه نرم کرده بود، پیوسته سبب وحشت او می‌شد و همین وحشت از مرگ او را مضطرب می‌کرد. این تشویش آن‌گونه در وجود مارتی ریشه دوانده بود که با دیدن خشونت‌ها و نزاع‌های تری، در دوازده سالگی موهایش شروع به ریزش کرده بود. (همان: ۶۵)؛ مارتی همچنین شاهد بیماری مهلک مادرش، شیمی‌درمانی‌ها، بمباران اشعه‌ها و ریختن موهایش بود. (همان: ۱۷۹)

یکی از دلایل انباشت دلهره و اضطراب مارتی «ناامیدی» اوست. ناامیدی که در وجودش به دلیل تجربه بیماری طولانی ایجاد شده بود؛ البته بذر ناامیدی که دیگران از جمله پدر و مادر و مردم در دل او می‌کاشتند، این حس او را تشدید می‌کرد. به‌عنوان مثال او که در اوج بیماری از زنده بودن خود ناامید

شده بود در همان حالت اغما، صدای «پاتریک آکرمن» یکی از اعضای شورای شهر را می‌شنود که بر بالین او جملاتی ناامیدکننده از انجیل می‌خواند و در آن از آمادگی مارتی برای مردن سخن می‌گوید: «بگذار ستارگان شفق تاریک شوند... چرا نور ارزانی کسانی می‌شود که در نکبت‌اند و چرا زندگی به موجوداتی عطا می‌شود که روحی آزرده دارند؟ کسانی که مرگ را چون گنجی پنهان آرزو می‌کنند. آنان که وقتی به گور می‌رسند وجودشان لبریز از شادمانی می‌شود آنان که مسیرشان نامعلوم است و خداوند در تاریکی شان قرار داده.» (همان: ۴۰)؛ درحالی که چندی بعد مارتی به‌طور معجزه‌آسایی بهبود می‌یابد.

زمان دیگری که تشویش و نگرانی مارتی به اوج خودش می‌رسید، وقتی بود که برای همیشه از عشق کارولین نسبت به خود ناامید شده بود. کارولین دختر «لایونس پاتس» و عشق دوران کودکی مارتی بود که در نوجوانی برادرش تری را بر او ترجیح می‌دهد و بعد از ماجرای زندانی شدن تری، برای همیشه استرالیا را ترک می‌کند. مارتی که خود را همیشه در میان دویست شاگرد مدرسه تنها احساس می‌کرد و از تهدیدها و نگاه‌های سرد آنها هراسان بود، اینک تنها دوست خود را نیز از دست داده بود و برای همیشه تنها ماند. او در دوران میانسالی خود، به‌طور تصادفی کارولین را پیدا کرده با او ازدواج می‌کند؛ اما کارولین در تایلند با دیدن تری به مارتی خیانت می‌کند و مارتی که دیگر از زندگی ناامید شده بود، مبارزه‌ی خود را علیه سرطان متوقف کرد. (همان: ۵۵۳)

یکی دیگر از دلایل اضطراب مارتی، بیماری او بود هم در کودکی و هم در بزرگسالی. او از اینکه حالش در شب‌ها بهم می‌خورد ترسیده بود و وحشت او را مضطرب می‌کرد. (همان: ۱۲۴)؛ از دیگر دلایلی که در گوشه‌گیری مارتی تأثیرگذار بود، محیط آشفته و ناامن خانه‌ی آنها در دوران کودکی و همچنین تشویشی بود که از سوی والدینش داشت؛ او خود آن خانه را محیطی مسموم می‌خواند. (همان: ۱۳۱)؛ مادرش با وجود بیماری سرطان داشت روز به روز تحلیل می‌رفت و در غذای مارتی مرگ موش ریخته بود. پدرش خود را در بطری شراب ناپدید می‌کرد و تری هم بعد از فرار از زندان با تفنگی در دست و تبری در دست دیگر، ورزشکاران خاطی و متقلب استرالیا را تنبیه می‌کرد. چنین عواملی سبب شده بود مارتی پیوسته در هراس باشد. (همان: ۱۳۸)

یکی دیگر از دلایل اضطراب و ترس مارتی فکر کردن به «مرگ» و ترس از آن بود. جسپر دربارهی مارتی می‌گوید: «مفهوم مرگ تمام زندگی‌اش را نابود کرد. فقط فکر کردن به آن باعث می‌شد مثل مبتلایان به تب جنگل، از پا بیفتد.» (همان: ۶۵۱)؛ مارتی در کودکی پدر و در نوجوانی مادر خود را از دست داده بود و اندک کسانی را که رابطه‌ی بسیار نزدیکی با آنها داشت، از جمله «هری» نویسنده‌ی واقعی کتاب راهنمای تبهکاری، «لایونل پانتس»، پدر کارولین، همسرش «استرید»، برادر ناتنی‌اش «تری»

را یکی پس از دیگری از دست داد و بعدها در تایلند شاهد مرگ دلخراش دوست چندین ساله‌اش «ادی» و همسر و عشق دوران کودکی‌اش «کارولین» بود. چنین تجربه‌هایی سبب می‌شد اندیشه و ترس از مرگ همواره در وجود مارتی ماندگار شود. راوی (مارتی) خود به قدرت ذهن، اعتقاد فراوان دارد و معتقد است ما با اندیشیدن مداوم به یک چیز، زمینه‌ی تحقق آن را در وجودمان فراهم می‌کنیم. به بیان دیگر مسائل و مشکلات روحی همانند ترس، خشم، اضطراب و نفرت می‌توانند مسبب شکل‌گیری بیماری‌های زیادی باشند. این نکته همسو با نظر روان‌شناسان نیز است. (ر.ک. هی، ۱۴۰۲: ۳۱)؛ رفتار انسان در اصل نه خوب است و نه بد؛ طبیعت خوب یا بد، به انگیزه یا نیت فکری بستگی دارد که براساس آن به وجود آمده است؛ به عبارت دیگر آنچه انسان انجام می‌دهد، محصول نحوه‌ی تفکر خود اوست. (شاملو، ۱۳۹۰، ۱۵۵-۱۶۰)؛ مارتی که در حالت اغما چندین بار، خشونت مرگ را احساس کرده بود و مرگ اطرافیانش، وجودش را مضطرب و مشوش کرده بود و سبب شده بود پیوسته به مرگ بیندیشد، سرانجام دچار سرطان ریه شد و همین بیماری او را از پای درآورد.

۴- نتیجه‌گیری

رمان «جزء از کل» بیش از داستان برشانه‌ی شخصیت‌هایش می‌چرخد و به موضوع‌های مختلفی نظیر زندگی، مرگ، عشق، خانواده، تنهایی، جاودانگی، زشتی و پلشتی و معنا می‌پردازد که از دغدغه‌های زندگی حقیقی بسیاری از انسان‌ها است. برای بررسی ویژگی‌های انسان در رمان «جزء از کل»، زندگی دو شخصیت محوری رمان؛ یعنی مارتی و پسرش جسپر را مورد مطالعه قرار گرفت؛ چراکه داستان پرپیچ‌وخم رابطه‌ی مارتین و جسپر، رمان «جزء از کل» را پیش می‌برد. با توجه به تمرکز داستان پسامدرن بر حالت درونی شخصیت‌ها و ارزش و اعتبار آن نسبت به کنش‌های شخصیت‌ها، در رمان «جزء از کل» برای کشف ویژگی‌های انسان، بر حالت درونی شخصیت‌ها تأکید شده است. بی‌هویتی، حاکمیت سرنوشت، تنهایی و انزوا، تردید و بدبینی و ترس و اضطراب وجودی از ویژگی‌های انسان پسامدرن در رمان جزء از کل است. با این شرح که هویت باختگی محصول دنیای پسامدرن است و در داستان‌های پسامدرنیستی همچون «جزء از کل»، شخصیت‌ها هویت یکپارچه و مشخصی ندارند. هویت در این داستان با توجه به فردگرایی و گسست از نهادهای جمع‌محور، دچار بحران می‌شود. مارتی در این رمان، ضدقهرمانی است که به ناتوانایی‌های خود وقوف دارد و بدون اینکه اراده‌ای از خود نشان دهد، خود را بازیچه‌ی وقایع نامنتظر زندگی و سرنوشت می‌داند و این مسأله همسو به جهت‌گیری انسان پسامدرن است که جهان‌ش سرشار از شک و تردید و عدم قطعیت است. انسان داستان «جزء از کل» انسان سرخورده، رنجور و منزوی است. تأثیر ذهن ناخودآگاه و تجربیات دوران کودکی و غلبه‌ی احساس گناه در وجود شخصیت و افسردگی ناشی از آن، عوامل چیرگی چنین ویژگی‌هایی در وجود شخصیت است. تردید در

تمام ساحت‌های زندگی و نگاه بدبینانه به کل جهان هستی و کائنات و غلبه‌ی ترس و اضطراب در وجود شخصیت‌های محوری رمان، نمایان‌گر چهره‌ی واقعی انسان در عصر پسامدرن است.

از آنجا که بحران هویت و به دنبال آن بازیابی «هویت» یکی از ویژگی‌ها و بنیادهای اصلی رمان «جزء از کل» است، پیشنهاد می‌شود، این مؤلفه‌ی شخصیتی در رمان، به‌طور مستقل به‌وسیله‌ی پژوهشگران علاقمند بررسی و تحلیل شود.

منابع

- احمدی، بابک، (۱۳۸۵)، «معماری مدرنیسم»، چاپ چهارم، مرکز: تهران.
- اولیایی نیا، هلن، (۱۳۸۹)، «مدرنیسم و پسامدرنیسم در آثار داستان کوتاه‌نویسان معاصر ایران»، در **کتاب ماه ادبیات**، شماره‌ی ۴۴.
- بشیریه، حسین، (۱۳۷۹)، «درآمدی بر جامعه‌شناسی تجدد»، کتاب نقد و نظر، دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم: قم.
- بیات، حسین، (۱۳۸۷)، «داستان‌نویسی جریان سیال ذهن»، علمی - فرهنگی: تهران.
- پاینده، حسین، (۱۳۸۲)، «گفتمان نقد» (مقالاتی در نقد ادبی)، روزگار: تهران.
- پاینده، حسین، (۱۳۸۳)، «مدرنیسم و پسامدرنیسم در رمان»، روزگار: تهران.
- پاینده، حسین، (۱۳۹۰)، «داستان کوتاه در ایران»، نیلوفر: تهران.
- تولتزر، استیو، (۱۴۰۰)، «جزء از کل»، ترجمه‌ی پیمان خاکسار، چاپ هفتاد و یکم، چشمه: تهران.
- جنکینز، ریچاردز، (۱۳۸۱)، «هویت اجتماعی»، ترجمه‌ی تورج یاراحمدی، شیرازه: تهران.
- خجسته، فرامرز و سمیه رضایی، (۱۳۹۴)، «انسان در داستان پست‌مدرن؛ مطالعه‌ی موردی داستان‌های ابوتراب خسروی»، پژوهش‌های نقدادبی و سبک‌شناسی، دوره‌ی ۶، شماره‌ی ۲۱، صص ۳۳-۵۰.
- شایگان، داریوش، (۱۳۸۰)، «افسون زدگی جدید: هویت چهل تکه و تفکر سیار»، چاپ دوم، نشر و پژوهش فرزندان روز: تهران.
- فرمینی‌فراهانی، محسن، (۱۳۸۳)، «پست‌مدرنیسم در تعلیم و تربیت»، آبیژن: تهران.
- کانر، استیون، (۱۳۹۴)، «پست‌مدرنیسم و...»، ترجمه‌ی علی معصومی و شاپور جورکش، چشمه: تهران.
- کهون، لارنس، (۱۳۸۵)، «از مدرنیسم تا پست‌مدرنیسم»، ویراستار عبدالکریم رشیدیان، نی: تهران.
- گریمالدی، نیکلا، (۱۳۹۴)، «انسان پاره پاره»، ترجمه‌ی عباس مخبری. نی: تهران.
- لاج، دیوید، ایان وات و دیوید دریچز، (۱۳۸۹)، «نظریه‌های رمان از رئالیسم تا پسامدرنیسم»، ترجمه‌ی حسین پاینده، چاپ دوم، نیلوفر: تهران.
- لیوتار، ژان فرانسوا، (۱۳۹۴)، «از مدرنیسم تا پست‌مدرنیسم»، ترجمه‌ی عبدالکریم رشیدیان، نی: تهران.

- مستعلی پارسا و مریم اسدیان، (۱۳۸۷)، «مؤلفه‌های ادبیات پسامدرن در آثار نادر ابراهیمی»، **فصلنامه زبان و ادب**، ش ۳۷، صص ۱۳۴-۱۵۰.
- نجومیان، امیرعلی، (۱۳۸۴)، «در آمدی بر پست‌مدرنیسم در ادبیات»، رسش: اهواز
- نوزری، حسینعلی، (۱۳۸۸)، «پست‌مدرنیته و پست‌مدرنیسم»، چاپ سوم، نقش جهان: تهران.
- نوری کوتنایی، نظام‌الدین، (۱۳۹۵)، «دایره‌المعارف مکتب‌ها، سبک‌ها و جنبش‌های ادبی و هنری جهان تا پایان قرن ۲۰»، یادواره اسدی: تهران.
- وارد، گلن، (۱۳۸۳)، «پست‌مدرنیسم»، ترجمه‌ی فخر رنجبری و ابوذر کرمی، ماهی: تهران.
- یزدانجو، پیام، (۱۳۸۷)، «ادبیات پسامدرن»، چاپ دوم، مرکز: تهران.
- یزدانجو، پیام، (۱۳۸۱)، «به سوی پسامدرنیسم»، مرکز: تهران.
- هی، لوئیزال، (۱۴۰۲)، «شفای زندگی»، ترجمه‌ی نجمه حاجی مؤمنی هرنندی، فانوس دانش: تهران.

References

- Ahmadi, Babak. 2006. *Architecture of Modernism*. 4th ed. Tehran: Markaz.
- Bashiriyeh, Hossein. 2000. *An Introduction to the Sociology of Modernity. Naqd va Nazar Series*. Qom: Office for the Dissemination of Islamic Seminary Teachings.
- Bayat, Hossein. 2008. *Stream of Consciousness Fiction Writing*. Tehran: Elmi-Farhangi.
- Connor, Steven. 2015. *Postmodernism and....* Translated by Ali Masoumi and Shapour Jourkesh. Tehran: Cheshmeh.
- Farmehini-Farahani, Mohsen. 2004. *Postmodernism in Education*. Tehran: Ayizh.
- Grimaldi, Nicola. 2015. *The Fragmented Human Being*. Translated by Abbas Mokhberi. Tehran: Ney.
- Hay, Louise L. 2023. *You Can Heal Your Life*. Translated by Najmeh Haji Momeni Harandi. Tehran: Fanoos-e Danesh.
- Jenkins, Richard. 2002. *Social Identity*. Translated by Toraj Yarahmadi. Tehran: Shirazeh.
- Khajesteh, Faramarz, and Somayeh Rezaei. 2015. "The Human Being in Postmodern Fiction: A Case Study of the Short Stories of Abutorab Khosravi." *Literary Criticism and Stylistics Research* 6 (21): 33–50.
- Kliges, ———. 2001. [Referenced discussion on postmodernism]. (*Note: bibliographic details incomplete in source text.*)
- Lodge, David, Ian Watt, and David Daiches. 2010. *Theories of the Novel: From Realism to Postmodernism*. Translated by Hossein Payandeh. 2nd ed. Tehran: Niloufar.
- Lyotard, Jean-François. 2015. *From Modernism to Postmodernism*. Translated by Abdolkarim Rashidian. Tehran: Ney.
- Nojumian, Amir Ali. 2005. *An Introduction to Postmodernism in Literature*. Ahvaz: Reshsh.
- Nozari, Hossein Ali. 2009. *Postmodernity and Postmodernism*. 3rd ed. Tehran: Naqsh-e Jahan.
- Nouri-Kotenaee, Nezam al-Din. 2016. *Encyclopedia of Literary and Artistic Schools, Styles, and Movements of the World up to the End of the 20th Century*. Tehran: Yadvareh-ye Asadi.
- Oliyaee-Nia, Helen. 2010. "Modernism and Postmodernism in the Works of Contemporary Iranian Short Story Writers." *Ketab-e Mah-e Adabiyat* 44.
- Payandeh, Hossein. 2003. *Discourse of Criticism: Essays in Literary Criticism*. Tehran: Roozegar.
- Payandeh, Hossein. 2004. *Modernism and Postmodernism in the Novel*. Tehran: Roozegar.
- Payandeh, Hossein. 2011. *The Short Story in Iran*. Tehran: Niloufar.